

ЕЛЕМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

З кожним роком умови господарювання стають більш жорсткішими, ускладнюються процеси діяльності підприємств, що негативно позначається на їх прибутковості. Одним із шляхів утримання власних ринкових позицій має стати створення дієвої системи забезпечення економічної безпеки на підприємствах. Реалізація даного напрямку відбувається через усвідомлення складових механізму забезпечення економічної безпеки.

Теоретичні та прикладні засади в сфері економічної безпеки підприємства на терені вітчизняної науки було сформовано на базі праць таких науковців як: Білошкурська Н., Заїчковський А., Іванюта Т., Левковець Н., Шарий Л., Шевченко І. Проте у зв'язку з неоднозначністю понять і різними підходами до визначення елементів системи економічної безпеки, постає завдання уніфікації цих елементів, що дозволить удосконалити процес забезпечення останньої.

Метою дослідження є визначення основних елементів економічної безпеки підприємства на основі аналізу існуючих підходів щодо розуміння сутності та структури системи економічної безпеки.

Формування системи економічної безпеки та створення її суб'єктів залежать від розмірів підприємства, сфери діяльності та його фінансових можливостей. Як правило, підприємства малого бізнесу користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних підприємств (консалтингових, охоронних, детективних тощо). Підприємства середнього бізнесу можуть користуватися комбінованою системою економічної безпеки, спираючись на можливості і ресурси власних підрозділів безпеки та в міру необхідності залучаючи потенціал зовнішніх організацій. Великим підприємствам доцільно створювати повноцінну систему економічної безпеки з власною службою та потужними ресурсами. Проте, в цілому розуміння сутності економічної безпеки та елементів механізму її забезпечення залишається актуальним для підприємств різних форм власності та сфери господарювання.

На сьогоднішній день не існує єдиного підходу до набору елементів економічної безпеки. Проаналізуємо основні підходи до визначення системи економічної безпеки табл. 1

Таблиця 1.

Підходи до визначення поняття «система економічної безпеки»

Автор	Визначення
Шарий Л.	Систему економічної безпеки підприємства можна визначити як взаємопов'язану сукупність спеціальних структур, засобів, методів і заходів, які забезпечують безпеку бізнесу від внутрішніх і зовнішніх загроз. У цьому контексті систему можна охарактеризувати комплексом управлінських, страхових, правових, економічних, охоронних, режимних, судово-правових та інших заходів із захисту бізнесу від незаконних посягань, мінімізації або уникнення матеріальних та інших втрат
Левковець Н.	Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства є сукупністю нормативно-правових актів, методів, заходів, завдяки яким відбувається дія суб'єкта на об'єкт для створення безпеки та протидії загрозам
Шевченко І.	Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства як набір засобів і методів, що, в поєднанні з системою управління та контролю, забезпечують її високий рівень
Білошкурська Н.	Механізм формування економічної безпеки підприємства можна визначити як поєднання мети, цілей, завдань, принципів, методів, функцій, засобів, що дозволяє діагностувати, прогнозувати і контролювати стан економічної безпеки для прийняття адаптивних рішень щодо розвитку підприємства.
Іванюта Т., Заїчковський А.	Система економічної безпеки - обмежена множина взаємопов'язаних елементів, що забезпечують безпеку підприємства та досягнення ним цілей бізнесу. Складовими елементами такої системи є об'єкт та суб'єкт безпеки, механізм забезпечення безпеки, а також політика безпеки. До складових політики безпеки автори відносять: цілі та задачі безпеки, функції та принципи безпеки, а також стратегію безпеки».
Шемаєв Л.	Система економічної безпеки суб'єктів господарювання - це організована сукупність взаємопов'язаних елементів зовнішньої та внутрішньої безпеки суб'єктів господарювання, таких як: спеціальні органи та служби, об'єкти, наукові підходи, нормативно-правова база, політика, стратегія, концепція,

	принципи, функції, завдання, методи та засоби, що спрямовані на забезпечення реалізації стратегічних і тактичних інтересів суб'єкта господарювання, а також захист цих інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз».
Якубович З.	Система економічної безпеки підприємства – це підсистема відкритої складної системи – підприємства. Автор виділяє такі її основні елементи: вхід системи, суб'єкти системи, мету, цілі, завдання, принципи та інструменти.

Опишемо структурні елементи економічної безпеки за різними науковими підходами. Виокремлення засобів та методів можна знайти у працях Шарого Л., Шевченко Л. та Шемаєв Л. Систему засобів розглядають як комплекс управлінських, страхових, правових, економічних, охоронних, режимних, судово-правових та інших заходів захисту бізнесу. Мету, цілі, завдання та інструменти реалізації економічної безпеки виділяють Іванюта Т. та Заїчковський А., Шемаєв Л. та Якубович З.

Принципи є також однією із складових їх визначають Іванюта Т., Заїчковський А., Шемаєв Л., Якубович З. Серед основних принципів функціонування економічного механізму забезпечення економічної безпеки виділяють: комплексність, своєчасність, безперервність, законність, плановість, оптимальність, взаємодія, поєднання гласності та конфіденційності, компетентність, економічність, контроль, системність.

Левковець Н., Іванюта Т., Заїчковський А.О., Шемаєв Л. важливим елементом системи економічної безпеки вважають об'єкти, до яких відносять майно та ресурси підприємства, персонал, організаційну структуру, продукцію, інформаційні потоки, основні та оборотні фонди, ноу-хау, імідж підприємства. Щодо суб'єктів економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки, то вони поділяються на внутрішніх та зовнішніх. Внутрішніми є відповідальні особи, служби, підрозділи, що забезпечують роботу господарюючого суб'єкту. Зовнішніми – ті, які не підпорядковуються керівництву підприємства, але при цьому суттєво впливають на стан його економічної безпеки (органи державної влади та місцевого самоврядування, науково-освітні заклади, конкуренти та контрагенти, кримінальні структури тощо).

Окремо політику та стратегію економічної безпеки в системі її забезпечення виділяють Іванюта Т. та Заїчковський А. Під політикою економічної безпеки автори вбачають як систему поглядів, заходів, рішень, дій у галузі безпеки, що створюють умови, сприятливе середовище для досягнення цілей бізнесу. Відповідно стратегія економічної безпеки підприємства це цілісна система забезпечення економічної безпеки підприємства в майбутньому.

Отже, розбалансованість підходів науковців до елементів системи економічної безпеки вимагає вирішення питання формування індивідуальної системи і адаптація її структури до потреб та особливостей діяльності кожного окремо взятого підприємства.